

такої оновленої моделі є також той факт, що масштаби сучасного українсько-словацького економічного співробітництва суттєво менші, ніж, наприклад, українсько-польського, українсько-угорського та українсько-чеського. Тому використання нових принципів, форм та видів господарської співпраці на більш компактних українсько-словацьких економічних зв'язках дозволить оперативніше впроваджувати оновлені методи співробітництва і швидше виявить їх практичні плюси та мінуси. Надалі позитиви апробованої українсько-словацької моделі можуть лягти в основу формування оновленої системи зовнішньоекономічних зв'язків з іншими центральноєвропейськими державами – новими членами ЄС.

1. Віднянський С.В., Сергієнко Т.С. Українсько-словацькі відносини: здобутки і перспективи // Науковий вісник Дипломатичної академії при МЗС України. – Випуск 7. – К.: Дипломатична академія України при Міністерстві закордонних справ України, 2002. – С.221-229.
2. Литвин В. Українсько-словацькі відносини: історія та сучасність // Голос України. – 2003. – 4 жовтня. – С.1, 4-5.
3. Розширення Європейського Союзу: вплив на відносини України з центральноєвропейськими сусідами. – К.: К.І.С., 2004. – 360 с.
4. Страны Центральной и Восточной Европы на пути в Европейский Союз. – М.: Наука, 2002. – 206 с.
5. Центрально-Восточная Европа во второй половине XX века. В 3-х т. – Т.3. Трансформации 90-х годов. – Ч.II. – М.: Наука, 2002. – 464 с.
6. Duleba A. Ukrajina a Slovensko. Geopolitické charakteristiky vývinu a medzinárodné postavenie Ukrajiny. Implikácie pre Slovensko. – Br.: Veda, 2000. – 402 s.
7. www. customs. gov. ua
8. www. kmu. gov. ua

SUMMARY

Otto Kovchar. THE SYSTEM OF ECONOMIC COOPERATION UNDER THE CONDITIONS OF EU ENLARGEMENT ON THE EXAMPLE OF THE UKRAINIAN-SLOVAK RELATIONS

Slovak Republic is the significant internal trade partner of Ukraine in the Central East Europe. The bilateral trade between the Slovak Republic and Ukraine is developed irregularly, and it is the consequence of the objective and subjective factors. The process of enlargement is inevitably will accompanied by the considerable changes in the structure and mechanism of EU functioning, which will have significant consequences as for the world economy in the whole, also for states-neighbours of EU, especially for Ukraine.

Лендьял Мирослава
(м. Ужгород)

РОЛЬ АГЕНТСТВ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ У ПРОЦЕСАХ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА І ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Транскордонне співробітництво громад і регіонів наприкінці ХХ століття почало аналізуватися науковцями як один з аспектів євроінтеграційного процесу. Зокрема, важливість цієї форми міжнародної співпраці продемонструвала інтеграція країн Центральної Європи до Європейського Союзу, адже у цьому регіоні було реалізовано ряд успішних програм та проектів, спрямованих на подолання дисбалансів у рівнях соціально-економічного розвитку територій, розділених кордоном, поширено західноєвропейські моделі та форми демократичного врядування. Формування агентств регіонального розвитку в сусідніх з Україною країнах теж було свідченням своєрідного “експорту” інститутів, які є ефективними механізмами стимулювання регіонального розвитку, налагодження транскордонної співпраці та управління коштами ЄС для сприяння процесам інтеграції.

Оскільки агентства регіонального розвитку всередині 90-х років ХХ століття почали створюватися і в Україні, а наприкінці цього десятиліття їх мережа існувала практично в усіх областях нашої держави, то вивчення завдань і засад функціонування цих структур стали об'єктом наукового вивчення. Автор цієї статті [6;7] та такі фахівці як Ілько І. [3], Кіш Є. [4;5], Студенников І. [9; 10] проаналізували у своїх розвідках організаційно-юридичні форми функціонування АРР, основні напрямки діяльності, можливість використання західноєвропейського досвіду. Однак, такий аспект діяльності агентств, що діють на прикордонних територіях, як стимулювання транскордонного співробітництва, участь у процесах європейської інтеграції поки що залишився поза увагою дослідників.

Автор ставить перед собою завдання проаналізувати:

1. політику Європейського Союзу щодо просторового розвитку континенту, зокрема щодо можливої участі агентств регіонального розвитку в цьому процесі;
2. реальний досвід стимулювання АРР процесів транскордонної співпраці у європейських країнах, зокрема в Центральній Європі;
3. можливість використання кращих взірців функціонування агентств на прикордонних територіях України.

На зламі ХХ і ХХІ століть Європейський Союз визначив одним із своїх стратегічних пріоритетів створення нового “просторового” обличчя Європи. Для досягнення цієї мети традиційна регіональна політика буде використовуватися як один з інструментів, поряд з єдиною сільськогосподарською, транспортною політикою, процесом розширенням ЄС.

Водночас, деякі дослідники, які вивчають проблеми створення єдиного економічного простору в Європі, зазначають, що міжнародний капітал,

зокрема транснаціональні корпорації (ТНК) розташовують свої інвестиції “у просторі”, з огляду не лише на існуючі правові умови для функціонування бізнесу (тим більше, що в ЄС вони є уніфікованими), а враховуючи існування розвинutoї інституційної структури. Таким чином, ТНК прагнуть приєднатися до місцевих мереж інновацій чи кластерів з метою уникнення іміджу “чужака”, який знищує місцевого виробника [12; 14].

Завдання забезпечення рівного доступу населення до інформації та інфраструктури визначає завдання стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу як сектору економіки, який має потенціал для розвитку навіть у непривабливих, з точки зору великого капіталу, регіонах; створення мереж підприємств, що потребує існування посередницьких інститутів; створення інноваційних центрів; заохочення співробітництва між науковими закладами, університетами та бізнесом з метою створення науково-дослідницьких центрів.

Все це створює об'єктивні передумови для участі агентств регіонального розвитку та інших інститутів розвитку територій у реалізації проектів Європейського Союзу. Як демонструють статистичні дані Європейської асоціації агентств регіонального розвитку, існує близько однієї сотні програм ЄС, одержувачами коштів в рамках яких можуть бути інститути розвитку територій. Найбільш поширеним та вдалим, з огляду на економічну ефективність, є залучення АРР та споріднених структур до виконання операційних програм Структурних фондів та спеціальних ініціатив ЄС. Однак, форма їх участі залежить від політико-адміністративного устрою країни, юридичної форми функціонування АРР, організаційного зв'язку з органами влади.

Агентства можуть виконувати функції технічного консультанта у реалізації операційних програм ЄС (Бельгія), а чи – безпосереднього отримувача коштів Структурних фондів (Іспанія). Ще більш активною упродовж 90-х років минулого століття була роль спеціальних інститутів розвитку територій у реалізації ініціатив ЄС, зокрема програм LEADER, RECHAR, KONVER, EUROFORM та інших. Зокрема, АРР активно залучалися до реалізації пілотних проектів, пов'язаних із підтримкою малого та середнього бізнесу (Interprise, Europartnership, Euromanagement guarantee), технологічним впровадженням результатів наукових прикладних досліджень (SPRINT, Valorization), навчанням та професійною підготовкою людських ресурсів (LEONARDO).

Враховуючи співвідношення між видами діяльності, які Європейська Комісія вважає такими, що відповідають потребам регіонального розвитку, та функціональними можливостями АРР, ці структури можуть бути, залученими до реалізації наступних завдань:

1. розвиток людських ресурсів;
2. створення можливостей для навчання та професійного розвитку для жінок, осіб із фізичними вадами та інших соціально вразливих груп населення;
3. надання технічної допомоги малому та середньому бізнесу;
4. надання консультацій та допомоги в організації нових підприємств;

5. створення привабливого бізнесового іміджу регіону чи місцевості;
6. сприяння розвитку туризму;
7. впровадження нових технологій та підтримка прикладних технологічних досліджень;
8. створення інфраструктури підтримки малого та середнього бізнесу;
9. сприяння розвитку сільської місцевості, зокрема створення ліній кредитування сільських фермерів та підприємців.

Іншою можливістю для залучення до “наднаціональних” програм у Європі було надання технічної допомоги країнам-кандидатам до вступу в ЄС (PHARE, PHARE-CBC, AI-Invest, MED-Invest, JOPP). Агентства регіонального розвитку у Великій Британії, Ірландії, Бельгії були, зокрема, активними учасниками тендерів щодо надання технічної допомоги країнам Центральної Європи (PHARE) чи пострадянським державам (TACIS), а також претендують на створення бюро технічної допомоги Європейської Комісії, котрі займаються загальним менеджментом окремих програм ЄС.

Водночас, упродовж останніх років агентства регіонального розвитку все активніше починають виконувати функції експерта Європейської Комісії з окремих фахових питань, а чи, принаймні, отримують можливість висловити свою позицію з проблем, які є предметом розгляду керівних органів ЄС. Такому виду діяльності сприяє зокрема участь у вже згадуваній Європейській асоціації агентств регіонального розвитку, яка претендує на роль посередника та виразника специфічних інтересів та позицій професійних інститутів територіального розвитку. Окремі агентства починають запроваджувати практику організації представництва в Брюсселі, отримуючи, таким чином, найшвидший доступ до потрібної інформації та можливість реклами потенціалу своєї території.

Водночас, досить прискіпливого розгляду потребує питання про роль, яку можуть виконувати АРР та інші інститути розвитку територій у транскордонному та міжрегіональному співробітництві.

Як відомо, фахівці-економісти, під впливом неокласичної теорії, яка стверджувала, що забезпечити оптимальний територіальний розподіл ресурсів може лише ринок, визнають, що активна регіональна політика держави завжди вимагає обґрунтування і, навіть, певного “виправдання”. Отож, для моделювання регіональної політики щодо розвитку територій, розташованих вздовж кордонів, тобто “прикордонних” чи “транскордонних” регіонів, значення має існуючий статус кордону – “відкритий” чи “закритий”. У випадку “закритості” кордону – метою регіональної політики держави є компенсування територіям їх стану периферійності, яка, цілком об'єктивно, веде до нижчих за загальнонаціональні показники соціально-економічного розвитку. Цілком очевидно, що після “відкриття” кордону тобто початку його функціонування у режимі, який є притаманним для внутрішніх кордонів Європейського Союзу, а, отже, ліквідації обмежень щодо переміщення капіталу, людей, товарів та інформації, потреба у такому спрямуванні державної підтримки зникає [11; 7].

Не дивно, що створення єдиного Європейського ринку та митного простору, а, отже, усунення торгових бар'єрів у стосунках між країнами-

членами ЄС стала причиною виникнення економічних проблем для так званих "внутрішніх" прикордонних регіонів Європейського Союзу. Адже економічне зростання територій, розташованих вздовж кордонів європейських держав визначалося, значною мірою, існуванням торгівельних тарифів, експлуатацією прикордонної, митної транспортно-логістичної інфраструктури, спрямуванням місцевої економіки на виробництво товарів, дефіцитних по інший бік кордону та компенсаторною щодо прикордоння політикою держави. Така практика пояснюється використанням теорії "експортно-орієнтованого розвитку регіонів" або "економічної бази, яка стверджує, що економічне зростання території залежить, насамперед, від експорту виробленої продукції місцевих підприємств тобто орієнтації бізнесу на потреби альтернативних, зокрема сусідніх ринків. Таким чином, урядова підтримка повинна надаватися насамперед фірмам, які мають потенціал бути конкурентоспроможними на зовнішніх ринках, а, отже, великим підприємствам. Водночас, ці підприємницькі структури використовують можливості внутрішнього ринку, зокрема послуги місцевих постачальників сировини та виробничих компонентів, і, таким чином, створюють позитивний ефект для розвитку інших підприємств, ринку в цілому.

Такі ж зміни відбуваються і у економічному розвитку транскордонних регіонів, розташованих вздовж кордонів країн ЄС та країн Центральної Європи. Деякі фахівці, які займаються проблемами трансформації, вважають, що процеси, які відбуваються у ЦЄ, потрібно аналізувати не лише як перехід до західної соціально-економічної моделі, але і як селективну інтеграцію країн і регіонів центральноєвропейського простору до системи глобальної економіки. Регіональний вимір європейської інтеграції посткомуністичних країн свідчить про появу нових "центрів розвитку" та нової "периферії", а, отже, про зміну просторової карти соціально-економічної еволюції континенту [13, 635].

Водночас, ті інтеграційні процеси, які відбуваються у "зовнішніх" транскордонних регіонах ЄС, можна розділити на дві групи: "високий" та "низький" шлях інтеграції. Для "високого" шляху характерною рисою є спільне використання підприємствами по обидва боки кордону сучасних технологій, інновацій, бізнесової інфраструктури, включно мережі спеціалізованих інститутів розвитку територій. Основою транскордонного співробітництва у випадку використання "низького" шляху є низька вартість робочої сили, сировини, відносно низькі екологічні стандарти виробництва у країнах Центральної Європи, що й приваблює європейський капітал до вкладення інвестицій у їх економіку, зокрема у розвиток прикордоння. Зворотною стороною медалі такого процесу, якщо проаналізувати як приклад німецько-польський кордон, є ігнорування капіталом розвитку східних прикордонних територій Німеччини, вартість робочої сили, сировини, інфраструктури на яких є значно дорожчими аніж на польському боці.

Визнаючи виникнення нових проблем для збалансованого просторового розвитку континенту, Європейська комісія запропонувала інструмент регіональної політики – ініціативу INTERREG (I–1990–1993, II–1994–1999, III–2000–2006 pp.), – до завдань якої, окрім стимулювання

транснаціонального та міжрегіонального співробітництва, входило налагодження транскордонної співпраці, включно з прикордонними територіями країн-кандидатів у члени ЄС (за посередництва програми PHARE CBC). Метою такої кооперації регіонів було, на задумом теоретиків програми, подолання "розбалансованості" розвитку Європи, моноцентризму та синдрому "периферійності", який гальмує економічне зростання на багатьох територіях континенту. А його успіх, на думку багатьох європейських фахівців, є пропорційним до рівня налагодження функціональних зв'язків між інституціями по різні боки кордону, які, окрім історичних чи етнічних передумов, можуть визначатися економічною взаємодоповнюваністю територій, взаємним геополітичними інтересами, визначеними у національних столицях.

Інший документ – Перспектива просторового розвитку Європи – визначає одним із пріоритетних завдань для національних урядів, органів влади регіонального та місцевого рівня створення стратегій розвитку транскордонних регіонів, запровадження практики транскордонного планування землекористування, спільне збереження довкілля та природної спадщини, координація просторового розміщення транспортної інфраструктури та бізнесу, що, очевидно, вимагає залучення до цієї діяльності чи створення спеціалізованих професійних інститутів.

Тож логічним є висновок про нереальність формування інтегрованих транскордонних регіонів у Європі без вироблення зацікавленими акторами по обидва боки кордону спільної стратегії щодо перспектив просторового розвитку прикордоння. Водночас, бізнесові структури регіонів-сусідів не є здатними подолати синдром "конкуренції" без участі некомерційних структур, розвиток транскордонних відносин між якими розвивається на основі більшої довіри та взаємних інтересів. Як правило, такими інститутами є органи місцевого самоврядування та спеціалізовані інститути розвитку територій.

Згідно визначення Перкманна М., транскордонне співробітництво слід розглядати як "агрегований результат створення різних децентралізованих інституцій за участі акторів вищого за місцевий рівень" [14; 660]. Окрім того, транскордонне співробітництво завжди має декілька завдань та напрямків розвитку, які, здебільшого, формуються спонтанно. Немалу роль у посиленні транскордонного співробітництва відіграє можливість для інституцій, розташованих по різні боки державного кордону, здобути таким чином кошти міжнародних організацій, зокрема Європейського Союзу, та урядові трансферти. Однією із найбільш дискусійних проблем є спосіб "управління" транскордонними ініціативами, яке, здебільшого, приймає форму транскордонної мережі зв'язків.

Практика транскордонного співробітництва між країнами, членами Європейського Союзу, зокрема з огляду досвіду, набутого під час реалізації програм INTERREG I-II, демонструє дві важливі характеристики мереж зв'язків. По-перше, важливу роль відіграють органи влади, а, отже, відчутним є політичний компонент; по-друге, мережі, як правило, мають багаторівневу структуру тобто до транскордонного співробітництва, окрім

місцевих приватних, державних та громадських інституцій, залучаються регіональні та загальнонаціональні структури, а у випадку, програми INTERREG – ще й Європейська Комісія.

Менеджмент спільних програм вимагає створення специфічного режиму співробітництва, який в Європі можна охарактеризувати як процес "багаторівневої інституалізації", провідну роль в якому, на відміну від Північної Америки, відіграють органи влади, здебільшого структури місцевого самоврядування, інтереси яких можуть бути також репрезентовані у середовищі Єврорегіонів та регіональних неурядових об'єднань як, наприклад, Асоціації європейських прикордонних регіонів [15; 53]. Тож роль, яку здійснюють в управлінні транскордонними ініціативами спеціальні інститути розвитку територій є радше другорядною. Однак, як зазначає Скотт Дж., відчутною є тенденція до сприйняття транскордонних ініціатив, керованих органами влади як дещо штучних заходів, чи не єдиною метою яких є отримання коштів Європейського Союзу в рамках програм INTERREG та PHARE CBC. У перспективі транскордонна співпраця у середовищі ЄС розглядається як допоміжний інструмент просторового розвитку, створення інтегрованих регіонів, території яких будуть об'єднані завдяки спільним інтересам, насамперед, бізнесу.

Для периферійних територій (у відношенні до розташування щодо національних центрів, осей європейського економічного розвитку), що не мають доступу до необхідного капіталу, технології, старих та нових ринків, які складають значну частину центральноєвропейського простору, основним стимулом для співробітництва було бажання призупинити соціально-економічний занепад, який супроводжував період транзиту, використовуючи можливість регіональної кооперації. Як вважає угорський дослідник Данко Л. "ця співпраця може бути зручним знаряддям підготовки зацікавлених фахівців до пізнішого виходу на більш жорсткий західноєвропейський ринок" [2; 5]. Дотримання позицій "передінтеграції" є цілком доцільним, адже як свідчать теоретичні дослідження оптимальним шляхом до зовнішньої інтеграції (наприклад, в рамках Європейського Союзу) є внутрішня інтеграція транснаціонального простору, об'єданого спільною історією та економічними інтересами [15; 57].

Саме у Центральній Європі, окрім, жорстких форм налагодження транскордонної співпраці, а саме створення Єврорегіонів, безпосереднього співробітництва органів місцевого самоврядування, вагому роль у формуванні мережі транскордонних зв'язків відіграли і спеціальні інститути розвитку територій, співзасновниками яких, окрім владних структур виступають і приватні інституції. Так, всередині 90-х рр. на польсько-німецькому кордоні розпочався справжній "бум" ініціатив економічного характеру. Мова йде, насамперед, про створення асоціацій та організацій з питань економічного розвитку, партнерств, регіональних ділових установ в рамках діючих Єврорегіонів [1;99]. Найбільш успішною була діяльність Польсько-німецької організації з питань економічного розвитку, діяльність якої поширювалася на усе прикордоння. Ця структура функціонує у формі акціонерної кампанії, засновниками якої є німецькі і польські органи

місцевого самоврядування та підприємства. До її основних завдань належить надання інформації з питань підприємництва; консультування з юридичних та податкових питань; сприяння налагодженню торгових відносин між підприємствами сусідніх держав; допомога у виробленні проєктів транскордонного економічного співробітництва; здійснення економічного аналізу та дослідження ринку.

Досвід функціонування Агентства регіонального розвитку повіту Галац (Румунія) демонструє потенціал, який може використати спеціальні інститути просторового розвитку у налагодженні міжрегіонального співробітництва з партнерами у країнах Європи. APP, яке було створено у 1993 р. як Фонд сприяння малим та середнім приватним підприємствам, активно шукає партнерів у країнах ЄС для спільної реалізації економічних проєктів і бере участь як представник від повіту Галац у програмах Європейського Союзу. Серед партнерів APP є торгово-промислові палати Брюсселя (Бельгія) та Середнього Йоркширу (Велика Британія) [9; 130-131].

Досить успішним прикладом є діяльність Спілки прикордонного економічного розвитку "Карпати", специфіка функціонування якої полягає також в тому, що до її складу входять і партнери з України (Закарпатська область). Спілка, яка була організаційно оформлена у січні 1994 р., об'єднує у своєму складі недержавні структури сприяння підприємству та розвитку території прикордонних територій Словаччини, Угорщини та України (економіко-управлінське відділення Товариства угорської інтелігенції, Агентство розвитку підприємництва, м. Ужгород). Серед стратегічних завдань Спілки, які були окреслені всередині 90-х рр., належить створення зони вільної торгівлі "Трикордоння", до складу якої б входили промислові та торговельні вільні митні території, єдиний логістичний центр, технологічні та інноваційні центри розташовані на невеликій за географічним виміром території навколо українсько-угорсько-словацького кордону [2; 5]. Однак, через відмінність темпів інтеграції Угорщини, Словаччини та України до європейських структур, а, отже, початок формування різних митних торговельних просторів на території діяльності Спілки, її завдання наприкінці 90-х рр. стали більш чіткими та реалістично окресленими. Мова йде про доповнення вже існуючої бази даних підприємств регіону прикордоння, розташування її в Інтернеті, організацію ярмарків, міжнародних зустрічей ділових людей, видання комерційного часопису "Карпати", сприяння процесу інвестування в економіку території. Про важливість такої діяльності та вже досягнуті успіхи свідчить той факт, що більшість спільних підприємств зареєстрованих на території Закарпаття становлять структури з угорським (118 одиниць) та словацьким капіталом (78 одиниць) [4; 8].

Важливу роль у налагодженні транскордонного співробітництва на території Карпатського Єврорегіону відіграє Карпатський фонд як міжнародна транскордонна фундація, до основних завдань якого належить сприяння становленню громадянського суспільства у цьому регіоні Європи, сприяння сталому розвитку цієї периферійної частини континенту та гармонізація міжетнічних відносин. Серед найновіших ініціатив Фонду є

налагодження транскордонної співпраці, за участі зацікавлених структур з України, Угорщини, Словаччини та Румунії, у долині річки Тиса, яка упродовж 1998-2001 рр. стала ареалом декількох екологічних катастроф. Першочерговим завданням ініціативи є вироблення стратегії сталого розвитку цього мікрорегіону, яка, можливо, у майбутньому може стати основою для формування Альянсу річки Тиса.

Таким чином, можна зробити висновок, що агентства регіонального розвитку як посередницькі структури між органами влади та приватним сектором є одними з найбільш ефективних інституційних форм налагодження транскордонної співпраці у Європі, оскільки поєднують стратегічний характер цілей, притаманний урядовим організаціям, та підприємницький стиль діяльності. Окрім того, АРР є успішними менеджерами програм співробітництва, фінансованих Європейським Союзом, оскільки можуть вдало об'єднувати зусилля багатьох інститутів місцевого розвитку. Тож з огляду на інтенсифікацію співробітництва між Україною та ЄС, поширення статусу "доброго сусіда" на територію нашої держави, потребує подальших досліджень реальна та потенційна роль подібних організацій, зокрема в прикордонних областях.

1. Герловскі В. Взаємна довіра у прикордонному співробітництві Польща // Будівництво нової Європи Прикордонне співробітництво у Центральній Європі / За ред. Д-ра Гудака В. – Ужгород: "Закарпаття", 1997. – С. 95-104.
2. Економічне співробітництво у регіоні Прикордоння Представлення проекту Спільки прикордонного економічного розвитку "Карпати". – Шаторалаяуьей, 1999. – 146 с.
3. Ілько І. Досвід, виплеканий часом Транскордонне регіональне співробітництво в Європі // Людина і влада. – 1999. – № 8-10. – С. 65-69
4. Кіш С. АРР: міжнародні обрії // Український регіональний вісник. – 2000. – 1 листопада. – № 6. – С. 8-9.
5. Кіш С. Регіональна політика Європейського Союзу: стратегічні імперативи для України // Регіональна політика в країнах Європи Уроки для України / За ред. Максименка С.; Київський центр Інституту Схід-Захід. – К.: "Логос", 2000. – С. 28-61.
6. Лендьел М. Досвід Карпатського Єврорегіону: поштовх до переосмислення моделі транскордонного співробітництва // На шляху до Європи Український досвід Єврорегіонів / За ред. Максименка С., Студеннікова І.; Київський центр Інституту Схід-Захід. – Київ: "Логос", 2000. – С. 49-70.
7. Лендьел М. Інституційний механізм реалізації регіональної політики в країнах Центрально-Східної Європи // Регіональна політика в країнах Європи. Уроки для України / За ред. Максименка С., Київський центр Інституту Схід-Захід. – К.: "Логос", 2000. – С. 62-98.
8. На шляху до Європи Український досвід Єврорегіонів / За ред. Максименка С., Студеннікова І.; Київський центр Інституту Схід-Захід. – Київ: "Логос", 2000. – 221 с.
9. Студенніков І. Міжрегіональне співробітництво як чинник процесу

європейської інтеграції та інструмент регіонального розвитку // Регіональна політика в країнах Європи Уроки для України / За ред. Максименка С.; Київський центр Інституту Схід-Захід. – Київ: "Логос", 2000. – С. 98-137.

10. Студенніков С. Транскордонне співробітництво та його місце в регіональному розвитку // Регіональна політика в країнах Європи Уроки для України / За ред. Максименка С.; Київський центр Інституту Схід-Захід. – Київ: "Логос", 2000. – С. 138-170.
11. Barjak, F., Heimpold, G. 1999 Development Problems and Policies at the German Border with Poland – Regional Aspects of Trade and Investment, Institute for Economic Research Halle, Germany, 25 p.
12. Glimstedt, H., Mariussen, A. 1998 Introduction: Moving Beyond Convergency Theory In: Nordic Institutions and Regional Development in a Globalised World, Ed. Mariussen, A., Nordregio 1998, pp. 9-32.
13. Kratke S. 1999 Regional Integration or Fragmentation ? The German-Polish Border Region in a New Europe In: Regional Studies, Vol.33, Issue, 7, pp. 631-641.
14. Perkmann M. 1999 Building Governance Institutions Across European Borders In: Regional Studies, Vol. 33, Issue 7, pp. 657-667.
15. Scott J. 1999 Comprehending Transboundary Regionalism: Developing an Analytical Domain for Comparative Research RSA International.

SUMMARY

Myroslava Lendyel. THE ROLE OF REGIONAL DEVELOPMENT AGENCIES IN THE PROCESSES OF TRANSBORDER COOPERATION AND EUROPEAN INTEGRATION

The article deals with the experience of the Regional Development Agencies (RDA), the intermediary structures between government and business, engagement in the cross-border cooperation and European integration process. Author defines fields of the RDA cross-border cooperation activities that were the most efficient, and analyzes the experience that could be used by the similar structures in Ukraine.